

Beszélgetés Ormai Lászlóval

Az elmúlt, 2014. évben volt hatvan esztendeje, hogy *Ormai László* frissen végzett közgazdászként belépett a Központi Statisztikai Hivatal állományába. A sportos, magas fiatalemberről hamarosan kiderült, hogy nemcsak a szorosan vett szakmai téren „fejlődőképés”, ahogy az akkori szóhasználat nevezte a reményteli tehetségeket, hanem olyan különleges szervezőtehetséggel is bír, amely tulajdonosságát a „Statisztikában” egész pályáján át többszörösen is érvényesíthette. Ezt a sok munkával és megérdemelt sikerrel teli utat ismerheti meg az olvasó a következőkben.

Kezdjük a beszélgetésünket azzal, hogy milyen volt a családi háttér, miképpen telt az ifjúságod, tanulmányaidat milyen iskolákban végezted?

Az én generációm gyermekkorát és ifjúságát behatárolta a második világháborúra készülődés, a háborús részvétel, majd az újjáépítés korszaka. Én még ezen belül is különösen érintett voltam, mert anyám keresztény, apám zsidó identitású családból származott, *Ohrenstein László* néven születtem. A korabeli rendelkezések szerint, anyámmal és öcsémmel együtt Auswitzba indítva, egy Pest környéki átmeneti internálótáborba kerültünk, ahonnan megszöktünk, és a család keresztény ági tagjainál bujkáltunk. Apám közben éveken át munkaszolgálatos volt. Nem részletezem kalandos megmenekülésünk történetét, csak jelzem, hogy 1945 tavaszán végül épségben sikerült a régi lakásunkba visszakerülni. Apám egy nagykereskedőnél, a budapesti nagybani piacon, anyám varrónóként, a későbbi Május 1. Ruhagyárban dolgozott. Iskoláimat az akkor szokásos rendszerben végeztem. Mivel élénk, sokat mozgó gyermek voltam – ráadásul a futballpálya mellett laktunk –, már gyermekkoromtól kezdve intenzíven futballoztam.

Nem is voltam tehetségtelen, olyannyira, hogy egy időben bekerültem a budapesti ifiválogatottba. Látható, hogy a sporttal való szoros kapcsolatom milyen korán kezdődött. A remélt profi futballkarrieremnek az vetett véget – bár a KSH-ba¹ kerülésem után még évekig játszottam a Statisztika csapatában – hogy sérülésekből következően fiatalon műteni kellett volna a térdemet, de ezt nem vállaltam, inkább pihentettem. „Pihenés” közben, egy lánynak udvarolván, a pingpongozók közé keveredve el- kezdtem a kislabdával is játszani, és sikerült egy életre eljegyezni magam ezzel a sportággal. Elvégezvén a patinás Messter utcai Szent István kereskedelmi középiskolát, 1950-ben felvettek a közgazdasági egyetemre, ahol 1954-ben diplomáztam.

Ez döntő év lehetett, hiszen ekkor kerültél a KSH-ba!

Igen, bár kezdetben némi fenntartással éltem a „számok világával” szemben, inkább gyakorlatiasabb munkát képzeltem magam számára. Abban az időben az egyetemet végzetteket kiközvetítették intézményekhez,

¹ KSH: Központi Statisztikai Hivatal.

vállalatokhoz, történetesen engem és még két évfolyamtársamat a KSH-hoz delegáltak. Hármunk közül, ki tudja miért, de engem választottak, így több mint hatvan évvel ez előtt, 1954. július 24-én léptem be a hivatalba, és ez volt és maradt az egyetlen munkahelyem. Akkoriban a KSH egyik legjelentősebb, legnagyobb létszámú főosztályára, az Iparstatisztikai főosztályra kerültem, melyet *Péter György* KSH-elnök egyik legközvetlenebb munkatársa, *Lukács Ottó* vezetett. 1954 és 1958 között az olajbányászat és olajfeldolgozás statisztikájával foglalkoztam. Az 1958-ban megvédett egyetemi doktori dolgozatomban is a kőolajipar műszaki-gazdasági mutatóit elemeztem. A doktorátus megszerzése előtt, a korszemlemnek megfelelően, családi nevünket Ormaira magyarisítottuk.

Hogy kerültél ebből a pozícióból a számítástechnikai területre?

Kicsit távolabbról kezdeném. A KSH-ban az 1949. évi népszámlálás adatfeldolgozási feladatainak elvégzésével kezdődött az ún. lyukkártyás feldolgozás korszaka (Hollerith-típusú gépekről van szó). Bár ebben az időszakban azért még a kézi feldolgozásnak is jelentős szerepe volt. Abban az időben az SGAV² végezte – sok más bérfeldolgozás mellett – a KSH adatfeldolgozási munkáit is. A külső és a belső igények folyamatosan növekedtek, a géppark eszközei és a meglévő szellemi erőforrások egyre kevésbé voltak elegendők ezeknek az igényeknek a kielégítésére. A KSH-ban nyilvánvalóvá vált, hogy a munkák során a hivatali igények háttérbe szorultak, vagy legalábbis nem élveztek semmilyen előnyt. Miután közeledett az 1960. évi népszámlálás végrehajtásának az ideje, megváltoztatták a szervezeti felállást. A SGAV nevének megtartásával, a géppark és a szemé-

² SGAV: Statisztikai Gépi Adatfeldolgozó Vállalat.

lyi állomány egy részével, a KSH-n kívüli munkákkal együtt kiköltözött a volt Ludovika épületébe. Ebből lett a későbbi SZÜV³. A KSH-ban maradt és felfejlesztett részből alakult ki – két-három évnyi ideiglenes szervezeti állapot után – a KSH Számítástechnikai Igazgatósága. Azonban hiába került a KSH-n belülre a számítástechnikai gépi adatfeldolgozás, nyilvánvalóvá vált, hogy a statisztikusok és a számítástechnikusok nem beszélnek közös nyelvet, nem ismerik egymás munkaterületét, lehetőségeit, érdekeltségeik is sok esetben eltérők voltak. Ez a körülmény a konfliktusok tömegének a forrásává vált, ami akadályozta a KSH-t feladatainak ellátásában. Ezt a helyzetet elégelte meg a KSH akkori széles látókörű és céltudatos elnöke, Péter György, aki felismerte, hogy valamit tenni kell a konfliktus feloldása érdekében. Úgy ítélte meg, hogy a számítástechnikai feldolgozásnak arra a területére, mely befogadja a statisztikusi igényeket, olyan fiatal szakembert kell helyezni, aki képes megtanulni a számítástechnikai adatfeldolgozás technikáját és kialakítani egy közös, mindkét fél által értett nyelvet.

Ezek szerint így kerültél Te a képbe!

Hogy miért rám esett a választás, annak azért némi köze volt a sporthoz és személyes körülményeimhez. KSH-ba lépésem kezdetétől egy főosztályon, sőt egy osztályon dolgoztam *Komlódi Etelkával*, akit 1958-ban feleségül vettem. Az akkori szabályok szerint férj és feleség nem dolgozhatott ugyanazon szervezeti egységben. Miután a feleségem régebben dolgozott az Iparstatisztikai főosztályon, úgy gondoltam, nekem kell új munkahely után néznom. Voltak is állásajánlatok az olajiparral, uránbányászattal foglalkozó vállalatok, intézmények részéről, magasabb fizetést, sőt lakást

³ SZÜV: Számítástechnikai és Ügyvitelszervezési Vállalat.

is ígértek. Történt egy napon, hogy valamilyen statisztikai kérdés ügyében Péter György elnökhöz kellett mennem, aki meglepődve azonosított azzal a „Laci bácsival” – 27 éves voltam ekkor –, akít a fia nagy tekintélyű asztalitenisz-edzőként emlegetett otthoni környezetben. (Ezekben az években már jelentős „pingpong” sportélet zajlott a KSH-ban.) Azt gondolom, hogy a többéves statisztikai elemzői múltam és a hivatali sportéletben kifejtett kezdeti munkásságom is hozzájárulhatott ahhoz, hogy Péter György végül nem engedett el a KSH-ból, és engem választott ki arra, hogy hidat építsek a statisztikusok és a számítástechnikai szakemberek között. Sőt olyannyira támogatt minket a feleségemmel, hogy – lakásunk nem lévén – intézkedett, hogy a hivatal egyik épületében ürítsenek ki egy körülbelül 10 négyzetméteres szobát, mely azután négy évig az otthonunk volt.

Hogyan fogadták a statisztikust a számítástechnikusok, főleg miután fiatalemberként vezető pozícióba kerültél?

Életem egyik igen nehéz időszaka volt, mert nem kis elvárásoknak kellett szakmailag és emberileg is, a KSH egyik stratégiaileg kiemelt területén eredményeket produkálnom. A KSH Szer vezési és programozási osztályának vezetőjévé neveztek ki, ennek az osztálynak a dolgozói álltak közvetlen kapcsolatban a statisztikusszakmával. A számítástechnikai géppark üzemeltetéséért felelős részleg vezetője *Kalas Zoltán* volt, akivel azután sokéves közeli munkatársi, emberi kapcsolat fűzött össze. Nem sokkal később a szervezési-programozási és a működtetési részlegeket egy szervezeti egységbe, a KSH Számítástechnikai Igazgatóságába vonták össze, és emellett kialakult egy olyan szervezeti egység is, mely országos szinten segítette és irányította az országban az ügyvitel-gépesítést, majd később a számítástechnikai fejlesztéseket. Ez utóbbi

szervezeti egység felállítása rövid magyarázatra szorul. Az 1949. évi népszámlálás adatfeldolgozási munkálatainak befejezése után egy 1953. évi kormányhatározat a KSH-ra bízta az országban működő lyukkártyagépekkel való gazdálkodást. Ez hosszú évekre meghatározta a számítástechnikai eszközök KSH-n belüli alkalmazását, minőségét azáltal, hogy a számítástechnikai eszközök beszerzésénél a KSH Számítóközpontja – érthető módon – némi előnyt élvezett. Miután a KSH felügyelte az IBM magyarországi vállalatát, lehetősége nyílt arra, hogy a nyugati számítástechnikai embargót is „kreatív” módon kezelje. Ezért nem volt véletlen, hogy a KSH Számítóközpontja a magyarországi átlaghoz, sőt valamennyi szovjet érdekszférához tartozó országéhoz képest jól felszereltnek számított. A KGST-országok⁴ évente egy-két alkalommal ülésező számítástechnikai szervezetében mi, magyarok voltunk a zászlóvivők, a legtájékozottabbak, megkülönböztetett tekintélyünk is volt a szervezetben, mi voltunk a kelet „nyugata”. Mint említettem, 1959 és 1962 között felállt az a számítástechnikai részleg, mely azután több évtizeden át, viszonylag stabil szervezeti keretek között működött. A KSH elnöke *Pesti Lajost* nevezte ki a kezdetben főosztályként működő szervezeti egység vezetőjének. A Számítástechnikai Igazgatóság és az Országos Számítástechnikai Felügyelet tartozott ide, Engem a KSH Számítástechnikai Igazgatóság igazgatójának, helyettesemmé *Kalas Zoltánt* neveztek ki. Közel húsz éven át voltam e szervezeti egység vezetője, és ekkor alakult ki körülöttem az a számítástechnikát értő és elhivatottan működtető, túlzás nélkül állíthatom, hogy az ország egyik legjobb szakembergárdája, melynek segítségével több hullámban levezenyeltük a kor kihívásainak megfelelő számítástechnikai fejlesztéseket. Az akkori vezetógarnitúrába

⁴ KGST: Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa.

tartozók közül Kalas Zoltán, *Tarján György, Haraszi Ferenc, Rábel Gyula, Karsai István, Antal Ferenc, Komjáti Ferenc* nevét kell megemlítenem, akik közül sajnos ma már kevesen élnek.

Még az 1960-as évek elején tartunk, amikor meg kellett küzdeni azokkal a problémákkal, melyek megoldását többek között Töled is elvárta a KSH vezetésére.

Igen, mint említettem, keserves időszak volt. Egyrészt nekem is meg kellett tanulnom egy új munkanyelvet, egy új területet, még-hozzá úgy, hogy ezt a statisztikusok is értsék. Ezen túl meg kellett változtatni és a kor igényeihez igazítani a statisztikusok és számítástechnikusok gondolkodásmódját, a statisztikai munkához való hozzáállásukat. Erre többen nem voltak képesek, így a munkatársak fluktuációja is felerősödött, ami súlyos és sok embert érintő érdeksérelemmel járt. Ebben az időszakban folyamatosan szerveztünk számítástechnikai tanfolyamokat, ahol a KSH-központ és a vidéki igazgatóságok statisztikusai vettek részt. Igazi felvilágosító tevékenység volt, mellyel párhuzamosan megnöttek az adatfeldolgozási igények, mondván, ha már ilyen „ragyogó” technika van a kezünkben, akkor elvárható, hogy a statisztikai adatokat még több bontásban, még változatosabban, rövidebb idő alatt dolgozzuk fel. Ezen igények kielégítésére azonban nem volt megfelelő emberi erőforrás és számítástechnikai kapacitás. Ez a feszültség nemcsak a kezdetekre, hanem az általam áttekinthető teljes időszakra is érvényes volt. A statisztikai feldolgozási igények mindig meghaladták a rendelkezésre álló kapacitásokat, melynek egyik legfőbb okának a pénzügyi erőforrások állandó elégtelenségét tartom. Az 1960-as évek eleje óta az 1994. évi nyugdíjazásomig állandó tagja voltam a KSH vezető testületeinek, a főosztályvezetői értekezleteknek, a kollégiumoknak, ahol

bizony igen gyakran éles viták zajlottak arról, hogy ki milyen mértékben felelős a statisztikai eredmények közlésében bekövetkezett időbeli csúszásokért. Az elmarasztalt szakmai egységek főosztályvezetői természetesen a „gépeseket” okolták, és nekem mint a Számítóközpont vezetőjének, válaszolnom kellett ezekre a kritikákra. Mondanom sem kell, hogy milyen felkészültséget, naprakész ismereteket követelt mindez. A KSH mindenkori elnökei általában megvédték a Számítóközpontot, de azért voltak olyan ügyek, melyek esetében nekem kellett a „szőnyeg szélére” állnom.

Ennek a nehéz időszaknak a túlélését segítette a sportbéli tevékenységem, mert ott megtanultam, hogy következetes, kemény munka nélkül nincs eredmény, és nem szabad feladni akkor sem, ha erős az ellenszél. Céлом az volt, hogy a statisztikusok és a számítástechnikusok közötti ellentéteket oldjam, és együttműködő tevékenységre vegyem rá őket. Utólag azt gondolom, hogy ezen a területen olyan eredményeket értem el, melyek talán máig is éreztetik hatásukat.

Valószínűleg az elmúlt fél évszázadban kevés olyan hivatali munkatárs lehetett, aki a KSH egyik fontos vezetői fórumának ilyen hosszú időn át állandó tagja volt. Ezek szerint ezen időszak szinte minden lényeges döntésének tanúja, netán befolyásolója voltál. Az a húsz év, melyet a KSH Számítástechnikai Igazgatóságának élén töltöttél, a magyar számítástechnika megalapozásának, fejlődésének döntő korszaka volt. Ilyen nagy időt áttekinteni nem könnyű, mégis kérlek, próbáld meg összefoglalni azokat a számítástechnikával kapcsolatos eseményeket, melyek döntő hatást gyakorolhattak a KSH tevékenységére, a statisztikusok szakmai munkájára.

Valóban, az idő múlásával, a sporttal kapcsolatos tevékenységem eredményei, ismertségem mintha háttérbe szorította volna azt, hogy

– talán önteltség nélkül mondhatom – sok évtizeden át, pozitív szereplőként vettem részt a hivatal szakmai életében.

A KSH számítástechnikai fejlesztéseire alapvető hatást gyakoroltak a tízéves ciklusokban végrehajtott népszámlálások, ezek végrehajtásához biztosított költségvetési források, melyekből tekintélyes összegeket lehetett felhasználni a géppark és egyéb eszközök korszerűsítésére is. A népszámlálás gépcseréihez kapcsolódó fejlesztések kedvezően hatottak a többi statisztikai alapfeladatra is, mintegy gerjesztői voltak a későbbi korszerűsítéseknek. A több szobányi méretű és hangos lyukkártya-gépek használata az 1950-es és az 1960-as évek első felét jellemezte. Az elektronikus feldolgozás a KSH-ban az 1966. évben beállított, Angliából beszerzett, ICT 1904-es típusú nagygéppel kezdődött, ami minőségi ugrás volt az időközben elavult lyukkártya-gépekhez képest. (Az 1959-ben beszerzett GAMMA 3B típusú elektronikus számítógép, kis teljesítménye miatt, inkább a fejlesztési célokat támogatta, mint az adatfeldolgozást.) E gépbeszerzés hatására a programok már archiválódtak, lyukszalagra vagy lyukkártyára voltak rögzítve, és korszerűbb, nagy beírási sűrűségű mágnesszalagos tárolók váltották fel a korábbi lyukkártyás kimenetet. Ekkor indult meg a statisztikai adatok mágnesszalagos archiválása, s ezzel lehetőség nyílt a statisztikai adatok többcélú és ismételt hasznosítására. Ezek a változások természetesen a statisztikai szakmára is hatottak, szemléletváltásra készítettek a statisztikusokat is, akiknek egyre bővülő köre kezdett számolni már az adatfelvételi, -feldolgozási és -közlési terveikben a számítástechnika folyamatosan megújuló lehetőségeivel. Tekintettel arra, hogy én is erről az oldalról érkeztem, minden igyekezetem az volt, hogy a statisztikusok ebbéli törekvéseit, a számítástechnikusokkal történő együttműködésüket, kapcsolatukat elősegítsem, erősítsem.

A számítástechnikai eszközrendszer fejlődése nem állt meg. Az 1974. évben munkába állt a maga korában igen korszerű IBM 370/155-ös nagygép, mely további újító lehetőségeket teremtett a számítástechnika alkalmazásának területén. A technikai fejlesztésekre sajnos a nagypolitika is hatással volt, annyiban, hogy a nyugati országok embargós politikája érintette a számítástechnikát is. Ennek részletezése meghaladná e beszélgetés kereteit, csak jelzem, hogy a KSH számítógépparkjának munkatársai folyamatosan arra kényszerültek, hogy az embargós akadályokat, teljesítményhatárokat saját fejlesztésű technikai átalakításokkal, programokkal pótolják, helyettesítsék. Véleményem szerint ez az egyik oka, hogy ebben az időben a KSH-ban dolgozott az ország egyik legkiválóbb számítástechnikai szakembergárdája, akiket a nyugati statisztikai hivatalokban is elismertek. Ezekben az években folyamatos technikai változásoknak lehettünk tanúi, ami kikényszerítette a statisztikusok és számítástechnikusok állandó továbbképzését. Gondoljuk meg, hogy ahányszor változtak a gépek és alkalmazások, annyiszor módosult a programozási háttér is. Ezt mindkét oldal csak folyamatos képzéssel és együttműködési hajlandósággal tudta követni.

Szakmai életrajzodból látom, hogy 1979-ben ismét visszakértél a statisztikusok közé. Mi volt ennek az oka?

Említettem, hogy az 1960-as évekre mint igen nehéz időszakra emlékezem, ugyanezt mondhatom az 1980-as évtizedről is. A KSH Számítóközpont működése egyre inkább stabilizálódott. Jó munkatársi közösség alakult ki mind fejlesztői (például *Dörnyei József, Baracza Lajosné, Györki Ildikó, Gyarmati Péter* személyében), mind működtetői oldalról (például *Kalás Zoltán, Karsai István, Antal Ferenc, Irtzl Károlyné, Kátay László* nevét

említhetném). Ezért az akkori elnök, a nagy szakmai tekintélyű *Nyitrai Ferencné dr.* úgy érzékelte, hogy meg kell teremteni a számítástechnika alkalmazásának statisztikai feltételeit is. Igen zavaró volt – és ezt mi is tapasztaltuk a Számítóközpontban –, hogy ezen a téren, némi túlzással, ahány főosztály, annyiféle KSH volt. Jelzések érkeztek a társhatóságoktól, hogy a KSH főosztályai eltérő elveket és gyakorlatot folytatnak, fogalmi rendszereik, adatközléseik nem egységesek, módszertanuk nem összerendezett. Ezért elnöksége elején Nyitrai Ferencné létrehozott erre a feladatra egy új szervezeti egységet, a Statisztikai rendszerfejlesztő és koordináló főosztályt, melynek vezetésére engem kért fel. Megmondom őszintén, hosszas győzködés után sem vállaltam el szívesen ezt az előreláthatóan konfliktusos pozíciót, egyrészt mert jól éreztem magam a KSH Számítástechnikai Igazgatóságának élén, másrészt, mert tudtam, hogy a már évtizedek óta felhalmozódó problémátömeget kellene megoldani úgy, hogy az a legkisebb érdeksérelemmel járjon. Az elnök széles körű jogosítványokat biztosított a főosztály részére. Például szabad kezet kaptam más főosztályon dolgozó munkatársak áthozatalára. Így sokan támadtak azzal, hogy a főosztály túl nagy hatalommal, befolyással rendelkezik. De ez a felhatalmazás kellett ahhoz, hogy a KSH-ban egy egységes országos statisztikai adatgyűjtő rendszer működjék, ami tartalmában, működésében, fogalmi rendszerében, számítástechnikai alkalmazásában is összehangolt. Gondold meg, hogy ezt a feladatot nemcsak a gazdaságstatisztika különböző területeinek (például ipar, építőipar, mezőgazdaság, közlekedés) összefogásával kellett elvégezni, hanem a gazdaság- és társadalomstatisztika évtizedeken keresztül elkülönült módszertanát, fogalmait is össze kellett rendezni. Egyes főosztályok – tisztelet a kivételnek – ebbéli tevékenységünket úgy tekintették, hogy beavatkozunk a „privát szfé-

rájukba”. Az ellenállás mértékét tekintve sokszor ugyanolyan nehéz, keserves, vitákkal teli időszakot éltem meg, mint a számítástechnikai terület összehangolásának kezdeti korszakában. A főosztály működéséhez igen felkészült és a hivatalban szakértelemmel és tekintéllyel bíró munkatársakra volt szükség, hiszen az említett feladat sem volt akármilyen szakmai kihívás. *Kollár Gabriella, Kemecsei Gábor, Rónai Márta* dolgoztak sokat azon, hogy legyen egy máig működőképes, módszertanában is egységes statisztikai adatfelvételi rendszer. Úttörő feladatot végzett a főosztály – elsősorban *Marton Ádám, Telegdi László és Mihályffy László* révén – a matematikai statisztikai módszerek elterjesztésében, *Sánta József* pedig a megfelelő szoftverek kiválasztásában és betanításában működött közre eredményesen. Úgy gondolom, hogy akkor olyan alapvető munkát végeztünk el, melynek hatásai napjainkban is érezhetők. A jelenlegi Módszertani főosztály feladatai közel azonosak, mint amivel annak idején minket bíztak meg.

Gondolom az új pozíciódban sem szakadt meg a kapcsolatod a KSH számítástechnikai részlegével. Milyen további jelentős események történtek a számítástechnika területén?

Valóban számos kapcsolódási terület volt a KSH Számítóközpontjával, már csak azért is, mert még közel tíz évig felügyeltem munkájukat, továbbá a statisztika területén végzett egységesítési törekvéseink hatottak erre a területre is. A számítástechnikai fejlesztés az egész tárgyalt korszakban folyamatos volt, például már az 1970-es évek végén felmerült az igény, hogy a KSH területi igazgatóságainak adatfeldolgozási problémáit, gyenge technikai felszereltségét a számítástechnika segítségével oldjuk meg. A megoldás módját illetően két elképzelés feszült egymásnak. Az egyik az volt, hogy a hivatal felügyelete alatt műkö-

dő SZÜV, akkortájt szerveződő megyei központjai végezzék el az igazgatóságok adatfeldolgozási feladatait, a másik elképzelés szerint az igazgatóságokon belül létesüljenek adatfeldolgozási osztályok, és kapják meg az ehhez szükséges számítástechnikai eszközöket. E két lehetséges megoldás mögött tetten érhető az a kétarcúság, hogy a KSH nemcsak a saját számítástechnikai eszközellátottságáért, működtetéséért, fejlesztéséért, hanem – mint korábban az Országos Ügyvitel-gépesítési Felügyelet révén – az egész országéért felelt. Ezért azok a kollegák, akik a KSH-n kívüli számítástechnikai területért is feleltek (például: Pesti Lajos, Varga Lajos), inkább a SZÜV bevonását támogatták, mi pedig (például: Kalas Zoltán, Dörnyei József, Alföldi István), akik a KSH belső számítástechnikai működéséért, fejlesztéséért voltunk felelősek, inkább a másik elképzelést tartottuk megvalósíthatónak. Már csak azért is, mert a nyugaton végbemenő fejlődésből, annak irányából már látni lehetett, hogy a számítástechnikai eszközök előbb-utóbb ugyanolyan szerepet fognak betölteni a statisztikus munkájában, mint akár a telefon. Jól láttuk, hogy ha elváltasz a számítástechnikai eszközöket a statisztikustól, az később évtizedekre visszavetheti a statisztikus szakmai munkát. Ezen kívül azt is éreztem, hogy a statisztikai terület módszertani összehangolását is segíti, ha a statisztikusok bensőségesebb kapcsolatba kerülnek a számítástechnikával. Végül a két elképzelés közül a KSH vezetése a területi igazgatóságok számítástechnikai fejlesztését támogatta. Ez a stratégiai döntés tette lehetővé, hogy különböző lépések, szakaszok után kiépülhetett a KSH központját és területi igazgatóságait magába foglaló, a személyi számítógépekre épülő adatfeldolgozási informatikai rendszer. Pozitív következménye volt ennek a döntésnek, hogy tovább erősödött a statisztikusok és a számítástechnikusok együttműködése, egyre több olyan

kollega volt, aki a számítástechnikához és a statisztikához egyaránt magas szinten értett, nélkülük a KSH mai tevékenysége elképzelhetetlen lenne.

Lassan elérkezünk a rendszerváltozás időszakához, mely informatikai szempontból is jelentős döntések időszaka volt.

Máig tartó hatása volt annak a számítógépbeszerzésnek, mely az 1990-es évek elején a nyugati országok által „összedobott” PHARE-programra adott pénzügyi forrásból valósult meg. Tagja voltam annak a magyar KSH-t képviselő küldöttségnek, amely az Európai Unió nagy létszámú küldöttségét fogadta. Arról kellett tárgyalni, hogy a PHARE-program révén rendelkezésre álló pénzkeretet hogyan használja fel a hivatal. Személyes sikeremnek is tartom, hogy a tárgyalások eredményeképpen, több más közigazgatási intézményt megelőzve, a KSH modern, a kor élvonalába tartozó számítástechnikai eszközkhöz jutott. Nagy változás volt ezek után, hogy a KSH teljes IBM-gépparkját Hewlett-Packard-berendezésekre cserélte, ami lehetővé tette, hogy minden statisztikus asztalán (a területi igazgatóságokon is) hálózatba kapcsolható személyi számítógép működjék. E gépcserének mellékhatása viszont az volt, hogy a KSH számítástechnikai szakemberei közül sokan, akik jól értettek az IBM-gépekhez, elmentek a hivataltól, ezért bizonyos fokig új tanulási folyamat vette kezdetét. Ezt azonban már utódaim, nálam fiatalabb kollegák vezényelték le, miután 1994-ben nyugdíjba vonultam. Ettől kezdve, lényegében máig, főleg sportügyekkel foglalkozom, mint a Statisztika Petőfi Sport Club elnöke.

Egy nemzedéknyi időn át részese lehettél a számítástechnika térhódításának, fejlődésének és összenövésének a statisztikus szakmával. Ha

mérleget vonnánk mi valósult meg és mi nem az eredeti terveidből, elképzeléseidből, elvárásaidból?

Mint említettem, az 1960-as évek elején statisztikusként azért kerültem a számítástechnikai területre, hogy e két látszólag távol álló szakmát közelítem egymáshoz, minkét oldalt arra ösztönöztem, hogy tanulják meg egymás szakmai nyelvét, működjenek szorosan együtt. Azt gondolom, hogy ez a törekvésem többé-kevésbé megvalósult. Azért fogalmazok így, mert ez olyan folyamat, amelynek soha sincs vége, az eredmény sohasem százszázalékos. Természetesen a statisztikusok és az informatikusok együttműködésének az erősödése nem egyedül az én érdemem, a KSH elnökeinek, elnökhelyetteseinek, főosztályvezetőinek és sok munkatársnak, kollegának a munkája is benne van. Nem szabad attól a tényről sem eltekinteni, hogy a számítástechnika szédületes felhasználóbarát fejlődése is elősegítette e két szakma közeledését egymáshoz. Ma már a statisztikusok döntő része napi rutinként használja a számítástechnika adta lehetőségeket, a „szinte” korlátlan gépi erőforrások birtokában, szabadon választható programkörnyezetben és időben, kötetlenül végezheti feladatait. Azonban még ma is sok olyan feladat van, amelyet csak informatikusok képesek az elvárt színvonalon elvégezni, így továbbra is megmarad a statisztikusok és informatikusok egymásra utaltsága, csak a munkamegosztás formái, jellege változnak meg. A statisztikai szakmán belüli egységesítési törekvés is előrehaladt, a hivatal kooperatívabbá vált, talán kevésbé a vezetők karaktere, hanem inkább a feladat jelentősége határozza meg egy-egy szervezeti egység befolyását. Sok függött attól, hogy a KSH felső vezetői, elnökei, elnökhelyettesei mennyire voltak képesek szembeállni a partikuláris érdekek érvényesítésével. Az 1980-as évek közepétől egyre erőteljesebbé váltak a

költségvetési elvonások, ezért napirendre került a KSH dologi és személyi költségeinek csökkentése. Ehhez azonban tudni kellett, hogy mi mennyibe kerül, különösen a munkakörök, a feladatok és ezek költségeinek összefüggése nem volt világos. Ugyanis a megmondott létszámcsökkentéshez nélkülözhetetlen az ezzel összefüggő információk begyűjtése. Sajnos az e feladattal kapcsolatos munka, mely megpróbálta a KSH-ban levő munkaköröket egységes paraméterek szerint rendezni és egy-egy munkakör feladatainak költség-haszon elemzését elvégezni, nem volt sikeres.

Beszélgetésünk során többször szóba került, hogy mennyi konfliktust, munkatársak (és sporttársak) közötti ellentétet kellett e hosszú időszak alatt kezelnem, megoldanom. Úgy érzem, ebbéli tevékenységem alapvetően pozitív volt, számos példát tudnék mondani, hogy a korábbi vitapartnereimmel utólag is megmaradtak a normális emberi, néha még baráti is vált kapcsolatok.

Ha Ormai Lászlóval beszélgetünk, nem kerülhetjük meg a sportot, hiszen a magyar sportéletben betöltött szerepe, de különösen a Statisztika Petőfi SC női asztalitenisz-csapatával elért eredményei közismertek. Jelentős hazai és nemzetközi sikerek állnak e rendkívüli sportpályafutás mögött. Ezúttal nem az eredmények tételes felsorolását kérem, hiszen az alaposan dokumentálva van, hanem inkább arról beszéljünk, hogy az e téren végzett munkádat, szakmai és sporttevékenységedet miként tudad összeegyeztetni, a sportban elért eredmények mennyire függtek össze azzal a ténnyel, hogy a hivatalban vezető állásban dolgoztál, és egyúttal ez az intézmény volt a sporttevékenységed legfőbb támogatója?

Mint már említettem, gyermekkoromtól eljegyeztem magam a sporttal, ezen belül igen korán az asztalitenisszel. Nem lehet elfelejtkez-

ni arról, hogy kamasz- és ifjúkorom olyan időszakban telt el, amikor a politika országos és helyi szinten jelentős mértékben támogatta a sportot. Amikor a KSH-ba 1954-ben beléptem, szinte kötelező volt valamit sportolni. Ráadásul ehhez többnyire a személyi és tárgyi feltételeket is biztosították. Azt is látnunk kell, hogy az akkori KSH munkatársi közössége igen fiatalos összetételű volt, sokan kerültek ki a harmincéves körüli korosztályból. Miután az egyetemi évek alatt az NB I osztályú férfi asztalitenisz bajnokságában játszottam, nem volt kedvem, bár a személyzeti osztály ajánlotta, a KSH sokad osztályú férfi asztalitenisz-csapatában folytatni a játékot, sokkal vonzóbbnak éreztem – tekintve, hogy akkor az egyetemen már edzősködtem is – a versenyszerűen játszó női asztalitenisz-csapat megszervezését. A már régebben itt dolgozók mellett (például Komlódi Etelka, *Tűű Lászlóné* nevét említhetem) toborozni kezdtünk a fiatalabbak között is, akik közül később *Papp Angéla*, *Fülöp Éva* nemzetközileg ismert játékosok lettek. Némileg mostoha körülmények között folyt a csapatépítés – a KSH épületeinek folyosóin voltak a pingpong-asztalok – és a játékosoknak is jelentős áldozatokat kellett hozni az eredményes munkáért. Az 1960-as évekről van szó – csak munkaidő előtt és után lehetett az edzéseket megtartani. Ez azt jelentette, hogy a KSH épületeiben kora reggel és késő este folytak az edzések, és hétvégeken mérkőzéseket kellett játszani. Csak az 1960-as évek vége felé – ahogy a csapat egyre eredményesebb lett – kaphattak némi munkaidő-kedvezményt. Természetesen volt szerepe annak is, hogy a KSH Számítóközpontjának vezetőjeként játékosaim egy része egyben beosztottam is volt, így személyesen tudtam időt biztosítani az edzésükre. Azonban óvatosnak kellett lennem, mert figyelembe kellett venni az ott dolgozó munkatársak érzékenységét. A helyzet az 1970-es évek elején annyiban változott meg, hogy lehetőség volt sportmunka-

társak alkalmazására, és – *Huszár István* elnök kezdeményezésére – a játékosok egy része ilyen állásokba került. KSH-beli tevékenységem során tizenegy elnökkel voltam közvetlen kapcsolatban, nagy többségük támogatta a KSH-ban folyó sportéletet, és itt ne csak az asztaliteniszre gondoljunk, hiszen jó hírnévnek örvendett például az NB I-es sakkcsapatunk és labdarúgócsapatunk, és igen kiterjedt volt a természetjáró szakosztály működése is. Kétségtelen, hogy e sokrétű sporttevékenységből a női asztalitenisz-csapatunk érte el a legjobb eredményeket, például 1972-ben a magyar csapat a statisztika játékosaival Európa-bajnokságot nyert. Sokat jelentett, hogy 1980-ban – nem függetlenül a számítástechnikára rendelkezésre álló maradványként kezelt pénzügyi forrástól – korszerű sportszarnokhoz jutottunk, és így a kezdetekhez képest nagyságrendileg jobb körülmények között végezhetjük a munkánkat. Idővel felfutott az utánpótlás-nevelés, elvem volt ugyanis, hogy elsősorban saját nevelésű játékosokkal kell eredményeket elérni. Több edző is segítette a munkát, azonban egészen 1991-ig, közel hatvan éves koromig, pingpong-asztal mellett, edzőként irányítottam a csapatot. Később már inkább a sportszervezéssel foglalkoztam. A rendszerváltozás után kissé nehezebbé vált a sportot körülvevő környezet. Az akkori sportpolitika már sem országos, sem helyi szinten nem támogatta anyagilag teljes mértékben azt, hogy közigazgatási intézményeknek sportszakosztályaik legyenek. Továbbá a piacgazdasági környezet is másfajta sportpolitikát kényszerített ki. Ennek ellenére a KSH-ban 2008-ig működött első osztályú női asztalitenisz-csapat, abban az évben még megnyertük – negyvenedik alkalommal – (ez Guinness-rekord) az NB I-es bajnokságot, de miután az akkori KSH-vezetés már nem támogatta kellőképpen a tevékenységünket, utána a csapat más intézményi környezetben folytatta tevékenységét, és a sportszarnok is kikerült a KSH kezeléséből. Ma

már – amíg egészségem engedi – elsősorban utánpótlás-neveléssel foglalkozom, és intézem a kissé megváltozott funkciójú, főleg a tömegsportot támogató Statisztika Petőfi SC ügyeit. Kérdésre összefoglalóan azt tudom mondani, hogy a sportban elért eredmények nem jöhettek volna létre a KSH támogatása és főleg e hivatal minden, általam ismert korszakát jellemző családias, a sok-sok éve együtt dolgozó munkatársak egymás iránti, rendszereken átívelő szolidáris, sokszor baráti kapcsolatokat is teremtő légköre nélkül.

Nyilván egy ilyen hosszú sportpályafutásról még sokat lehetne beszélni, érzékelhető, hogy – szakmai munkádat is beszámítva – kora hajnaltól késő estig állandó munkával telhettek napjaid. Ez az intenzív tevékenység hogyan hatott a magánéletedre?

Tudod, gyermekünk nem lévén, feleséggel együtt, aki mellettem teljes odaadással részt vett a sporthoz kötődő tevékenység-

ben, több időt tudtam fordítani arra, hogy a szakmai és sporttevékenységemet ilyen intenzív módon végezhessem. Ugyanakkor nem maradtunk gyermek nélkül, hiszen sok-sok sportolónkat már kora gyermekkoruk óta neveltük az életre, a sport szeretetére. Csak példaképpen említem, hogy most, amikor a feleségem rövid időre kórházba került, nem múlt el olyan nap, hogy tanítványaink közül valaki ne látogatta volna meg a kórházban, ne akart volna nekem főzni, takarítani, ne segített volna a gondozásban. Ez érthető is, hiszen sokuknak egész életét végigkövettük, részt vettünk tanúként az esküvőjükön, keresztszülei lettünk gyermekeiknek, akiknek nem egyszer ballagásán is ott voltunk.

Köszönöm a beszélgetést, jó egészséget kívánok.

Lakatos Miklós,

a KSH szakmai főtanácsadója

E-mail: Miklos.Lakatos@ksh.hu

Hírek, események

Kitüntetés. *Lázár János*, a Miniszterelnökséget vezető miniszter március 15-e, Magyarország nemzeti ünnepe alkalmából Magyary Zoltán-díjat adományozott a közgazdaság területén végzett több évtizedes, kiemelkedő színvonalú szakmai munkája, kimagasló hivatástudattal és igényességgel végzett közszolgálati tevékenysége elismeréseként *Tóth Emese Évának*, a Központi Statisztikai Hivatal fősztályvezetőjének.

Az ENSZ¹ főtákkára, Ban Ki-moon 2014-ben egy független szakértőkből álló konzultatív csoportot állított fel, amelynek javaslatokat

¹ ENSZ: Egyesült Nemzetek Szervezete.

is tartalmazó jelentése „A világ, ami számít: az adatforradalom kiaknázása a fenntartható fejlődés érdekében” címmel látott napvilágot. A téma fontosságára tekintettel, az ENSZ Statisztikai Részlege 2015. március 2-án – 46. ülésének kísérő rendezvényeként – magas szintű fórumot szervezett a Biztonsági Tanáccsal együtt az adatforradalommal összefüggő kapacitásbővítési partnerségről, a szervezet New York-i székhelyén. A tanácskozás célja az volt, hogy meghatározzák a fő elemeit egy, a jövőben kialakítandó, képzésre, tudásmentésre és -megosztásra irányuló globális keretnek, valamint kielégítő válaszokat fogalmazzanak meg a humánkapacitások bővítésére és átalakítására vonatkozó igényekre, mely